Donald Trump gør klar til krig mod USA's centralbank

Den amerikanske centralbank er blevet en brik i USA's stadig mere ophedede valgkamp. Donald Trump har allieret sig med en gruppe techmilliardærer, der opfatter centralbanken som del af en 'dyb stat'.

KOMMENTAR
MICHAEL JARLNER
INTERNATIONAL KOMMENTATOR

Det er næppe for meget at tale om et personligt opgør mellem to af USA's mest indflydelsesrige mænd: Donald Trump versus Jerome Powell.

De er begge stenrige, hvide mænd i 70'erne. Den ene kan snart blive valgt som USA's præsident og leder af verdens mest magtfulde stormagt. Den anden er chef for USA's centralbank, Fed, og står i spidsen for verdens hårdeste pengepolitiske knytnæve.

Når den slags mænd strides, gungrer det. Og det har det i den grad gjort op til denne torsdags møde om den amerikanske rente i Jerome Powells centralbank.

Men i virkeligheden er det kun toppen af et langt større drama. Under overfladen lurer et opgør om hele den måde, verdens vigtigste økonomi styres på. Og i kulissen står en gruppe omstridte, men stenrige libertarianere klar til at underminere det gængse pengesystem med omstridte kryptovalutaer. Noget, som den trumpske familieklan nu også er gået ind i.

Men det begynder med renten.

Begyndelsen

Meget har således handlet om, hvorvidt – og i givet fald hvor meget – Jerome Powell og den amerikanske centralbank torsdag aften ville sænke renten.

Donald Trump har ofte sagt, at han elsker lave renter. Men han har været skarp modstander af, at centralbanken pillede ved dem så tæt på et præsidentvalg, fordi det ville kunne blive brugt politisk. En faldende rente vil ikke mindst skade hans katastrofefortælling om demokraternes evne til at styre økonomien.

»Det er noget, de (centralbanken, red) ved, de ikke bør gøre«, sagde han allerede i sommer til nyhedsbureauet Bloomberg.

Siden 1990 er det da også kun tre gange, centralbanken har sænket sin rente i de seneste to måneder op mod et præsidentvalg. To af gangene var efter finanskrakket i 2008.

Så den tidligere præsident har stærke meninger om den sag, men også et problem: Jerome Powell er ikke voldsomt interesseret i dem.

»Jeg kan fortælle, hvordan vi træffer den slags beslutninger«, sagde Powell, da han for nylig forklarede centralbankens rentepolitik: »Hvis man træder et skridt tilbage, så er inflationen nu faldet ned til noget, der er meget tættere på vores mål, samtidig med at ledigheden er forblevet lav. Det er dét, vi er optaget af at kunne fortsætte. Alle vores møder og beslutninger fokuserer kun på det og intet andet«.

Han nægter kort sagt at bøje sig for politisk pres. Også fra Donald Trump, der ellers selv udpegede Powell til centralbankchef i sin tid som præsident.

Så luften er kold mellem 78-årige Donald Trump og 71-årige Jerome Powell. Trump har sågar for længst bebudet, at Powell ikke skal regne med genudnævnelse, hvis han altså selv bliver genvalgt.

Skrækeksempel

For i virkeligheden ønsker Donald Trump at kunne blande sig langt mere i den amerikanske centralbank, hvis han igen bliver præsident. Lige nu kan en rentenedsættelse bare gavne demokraterne.

»Jeg mener, at præsidenten skal have mere at skulle have sagt dér. Ja, det mener jeg bestemt«, sagde han ved et pressemøde i august.

Den slags tanker udgør et markant opgør med tingenes tilstand og kan få det til at løbe koldt ned ad ryggen på mange økonomer: USA's centralbank er grundlæggende sikret sin selvstændighed per lov. For derved sikrer man, at økonomien ikke kører af sporet, fordi politikere pludselig finder det politisk opportunt at sænke renterne.

Senest er den slags gået helt galt i Tyrkiet. Dér tvang den autoritære præsident Erdogan sidste år sin centralbank til at sænke renterne for at rette op på sin svindende popularitet i kølvandet på stigende priser. Men økonomien kogte over. I sommer var inflationen over 70 procent og renten omkring 50 procent.

Men det ændrer ikke ved, at den mere libertarianske fløj af Trumps republikanere opfatter den amerikanske centralbank som et instrument for en 'dyb stat', der kan underløbe eller ligefrem manipulere demokratisk valgte politikere.

> Under overfladen lurer et opgør om hele den måde, verdens vigtigste økonomi styres på

Så i en hemmelig 10-siders plan skitserede en gruppe Trump-støtter i april en plan, der indebærer, at den amerikanske centralbank skal konsultere præsidenten om sine rentebeslutninger.

Men denne ulmende finansrevolution går videre endnu.

Gullivers Rejse

For en lang række af de techmilliardærer, der med stigende kraft har samlet sig omkring Donald Trump og JD Vance, vil yderligere underminere den amerikanske centralbank og dens monopol på at føre pengepolitik. Det skal ske med private kryptovalutaer, der bærer navne som bitcoin, ethereum og tether. Via internettet kan disse digitale penge både udstedes og bruges helt uden om centralbanken og det, Trump-lejren har kaldt »finanseliten«.

Kritikerne kalder det pyramidespil. Selv Trump mente engang, at det ikke er »rigtige penge«. Men for et par dage siden søsatte han og Trump-familien så deres eget kryptoprojekt, World Liberty Financial.

Og dét alt imens kontroversielle libertarianere og kryptobaroner som techmilliardærerne Elon Musk og Peter Thiel har øget deres påvirkning af Donald Trump og JD Vance med enorme valgkampagnebidrag.

»Begge ser sig som en slags Gulliver, som er bundet ind af intelligensmæssige dværge«, noterede Financial Times-journalisten Edward Luce for nylig og udfoldede perspektivet: »Tilføj en krig mod dollaren som en af de radikale forandringer, en anden Trump-periode vil byde på«.

Torsdagens renteslag er kun optakten.

michael.jarlner@pol.dk

FAKTA

Historisk

Økonomer fremhæver ofte 1970'erne som et eksempel på, hvorfor politikere ikke skal blande sig i den amerikanske centralbanks pengepolitik.

Dengang var den ansete økonom Arthur Burns centralbankchef (1970-78), men han bøjede sig for tidligere præsident Nixons politiske pres for at føre en forholdsvis slap pengepolitik.

Resultatet blev galopperende inflation, der først sluttede med udpegelsen af den pengepolitiske høg Paul Volcker. Han tvang amerikansk økonomi i recession i 1980'erne for at dæmpe prisstigningerne.

Trængsel på klimabanen skaber risiko for og interne magtkampe

EU's klimaindsats er spredt ud over mange hoveder på Ursula von der Leyens nye hold. En spansk 'bosslady' skal samle trådene og sikre, at der sker noget. Bekymrende, siger klimarøst.

EU

LEA WIND-FRIIS,
EUROPÆISK KLIMAKORRESPONDENT, STRASBOURG

KARIN AXELSSON,
EU-KORRESPONDENT, STRASBOURG

Hollandske Wopke Hoekstra (til venstre) har fået titel af klimakommissær, men i virkeligheden får spanske Teresa Ribera (i midten) mindst lige så meget indflydelse på klimaområdet, hvis ikke mere. Også danske Dan Jørgensen (til højre) får som energikommissær et 'grønt' område. Billedet fra klimatopmødet COP28 i Dubai i 2023.
Foto: Rafiq Maqbool/Ritzau Scanpix

På den ene side lurer argumentet om 'for mange kokke'. På den anden side er klimakrisens udfordringer forbundne.

Sidstnævnte er argumentet for, at kommissionsformand Ursula von der Leyen har valgt at fordele klimaindsatsen i den kommende EU-Kommission på mindst syv kommissærer. De får til opgave at sætte fart i den grønne omstilling, så EU når målet om at blive klimaneutral i 2050.

At så mange kommissærer skal blive enige, vækker bekymring hos den internationale sammenslutning af grønne ngo'er kaldet Climate Action Network Europe.

»Det er selvfølgelig en fordel, at en ny kommission bedre afspejler, at de mange kriser, Europa og verden oplever, hænger sammen – men det efterlader en bekymrende uklarhed omkring *'who calls the shots'*«, skriver direktør ved CAN Europe, Chiara Martinelli.

Alligevel er der en forsigtig optimisme at spore hos den grønne paraplyorganisation.

»Den foreslåede Kommission signalerer et ønske om at fortsætte den europæiske Green Deal og yderligere handling på klimaområdet – og det viser, at i stedet for at sænke ambitionerne skal de bredes ud til de industrielle og økonomiske politikker«.

Den første store opgave bliver at lave en 'Clean Industrial Deal' inden for 100 dage, som skal bane vejen for investeringer i den grønne industri, så Europa ikke sakker mere bagud i forhold til USA og Kina, hvad angår konkurrenceevne og innovation.

Den opgave skal tre centrale kommissærer samarbejde om. Det gælder næstformændene spanske Teresa Ribera, der er ansvarlig for den grønne omstilling, og franske Stéphane Séjourné, der har ansvar for vækst og industri, samt den hollandske klimakommissær Wopke Hoekstra.

Derudover kommer både danske Dan Jørgensen som energikommissær og svenske Jessika Roswall som miljøkommissær til at spille centrale roller på det grønne område.

Men flere af de nye kommissærer får betydning for EU's grønne politik.

Græske Apostolos Tzitzikostas har fået området bæredygtig transport, og i hans jobbeskrivelse fylder det at nedbringe udledningen af drivhusgasser en del. Han skal bl.a. udvikle en plan for et netværk af højhastighedstog i Europa, herunder nye nattogslinjer.

Også Christophe Hansen fra Luxembourg, der er kandidat til at blive kommissær for landbrug og fødevarer, spiller en rolle. Landbruget står for en tiendedel af EU's udledning af drivhusgasser, og i løbet af Kommissionens første 100 dage skal den nye kommissær – i samarbejde med miljøkommissæren – formulere en ny vision for europæisk landbrug.

»Der bliver ret trafikeret på den grønne motorvej«, konstaterer Lykke Friis, direktør for tænketanken Europa. Hun mener, det er for tidligt at sige, om det er godt eller skidt.

»Det kan ende med trafikpropper og interne magtkampe, men det kan også være, de får skabt en mere velfungerende Kommission uden de siloer, der er blevet talt så meget om«.

Den spanske vicekommissær Teresa Ribera svæver dog som en grøn superkommissær over de fleste. Hun har det overordnede ansvar for den grønne omstilling, samtidig med at hun overtager Margrethe Vestagers konkurrenceområde.

Som tidligere klimaminister for Venstre kender Lykke Friis udmærket Terea Ribera fra internationale klimaforhandlinger.

»Hun er meget arbejdsom og det, man på moderne dansk vil kalde en *'bosslady'*. Hun er en meget systematisk type, der gerne laver opgavelister og siger: Du gør det, og du gør det, og så løber vi lige ud og klimaforhandler. Når man er på hendes hold, så er man på hendes hold. Hun er meget hjertelig, men hun kan også være stramtandet og fremstå lidt bøs«.

For venstreorienteret eller lige tilpas

Den spanske socialdemokrat har sine meningers mod og har ikke været bleg for at gå op imod Ursula von der Leyen. Blandt andet kritiserede hun hende for at svigte de grønne ambitioner under europaparlamentsvalget, hvor von der Leyen åbnede for at samarbejde med den yderste højrefløj.

»Hun går også meget op i, at den nye Kommission skal bygge bro mellem det grønne og det sociale, så små indkomster ikke bliver tabt i den grønne omstilling. Derfor har de konservative været lidt nervøse for, om de nu fik en ny 'grøn zar'«.

Modsat højrefløjen håber CAN Europe på, at en 'Green Industrial Deal' også bliver en 'Green Social Deal'.

»Det er vigtigt at sikre, at ikke kun industrien kommer godt igennem omstillingen, men også de enkelte husholdninger og de mennesker, der er kernen for al politik«, lyder det fra direktør Chiara Martinelli.

Hun ser en indlysende sammenhæng i at gøre Dan Jørgensen til både energi- og boligkommissær. I hendes øjne giver det mulighed for at presse på for energirenoveringer af EU's boligmasse samtidig med, at man hjælper de europæere, der er hårdt ramt af stigende energipriser.

»Kommissærkandidat Jørgensen har en meget stor mulighed for at angribe begge disse områder på en holistisk måde«, lyder det.

Selv gav Dan Jørgensen udtryk for, at han havde været overrasket over at få at vide, at han også ville få boligområdet med oven i den store energipakke.

Men han medgav på en pressebriefing i Strasbourg, at det sagtens kan hænge sammen. Faktisk var en af de første ting, han havde tænkt sig at gøre som energikommissær, at mødes med den kommende boligkommissær, sagde han.

Og tilføjede:

»Det bliver nemt nok at få sat op nu«.

lea.wind-friis@pol.dk
karin.axelsson@pol.dk

FAKTA

Det grønne EU

Ursula von der Leyens foregående Kommission foreslog og vedtog den såkaldte 'Green Deal', en lovpakke og strategi på det grønne område.

Vigtigst er klimaloven fra 2021 med erklæret mål om klimaneutralitet i 2050 og en reduktion af udledningen af drivhusgasser på 55 procent (i forhold til 1990-niveau) allerede i 2030.

Den nye Kommission skal fortsætte arbejdet – blandt andet har von der Leyen lovet et 2040-mål og en 'Clean Industrial Deal' inden for de første 100 dage, der sikrer investeringer til den grønne industri, så Europa ikke sakker bagud i forhold til USA og Kina, hvad angår konkurrenceevne og innovation.